

ЛІТАРАТУРА і МАСТАЦТВА

ОРГАН САЮЗА СОВЕЦКІХ ПІСЬМЕНІКАУ БЕЛАРУСІ І КІРАУНІЦТВА ПА СПРАВАХ МАСТАЦТВА ПРЫ СОВЕЦЕ МІНІСТРАУ БССР

№ 9 (604)

Субота, 1 сакавіка 1947 года.

Цана 50 кап.

Інфармацыйнае паведамленне АБ ПЛЕНУМЕ ЦК ВКП(б)

Гэтымі днямі ў Маскве адбыўся чарговы пленум ЦК ВКП(б). Пленум абмеркаваў пытанне аб мерах уздыму сельскай гаспадаркі ў пасляваенны перыяд і прыняў адпаведнае рашэнне. Пленум увёў у склад членаў Палітбюро ЦК ВКП(б) тав. Вазнісенскага Н. А.

Ніжэй друкуюцца ўказаныя пастановы ЦК ВКП(б) аб мерах уздыму сельскай гаспадаркі*.

* Поўны тэкст інфармацыйнага паведамлення аб пленуме ЦК ВКП(б) апублікаваны ў цэнтральным, рэспубліканскім і абласным друку.

Да новых творчых поспехаў

Беларуская савецкая літаратура ў дні Айчынай вайны дасягнула значных поспехаў. Беларускія пісьменнікі, глыбока разумеючы свой патрыятычны абавязак перад Радзімай, яром і вiнтовай змагаліся за чысьце і незалежнасць сваёй сацыялістычнай бацькаўшчыны.

Творы Купалы і Коласа, Куляшова і Броўкі, Танка і Лынькова, Крапівы і Глебкі і многіх другіх адлюстравалі гераічнае змаганне сiнвоў беларускага народа, як і другіх народаў савецкай Радзімы, супроць нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Гэтыя творы натхнілі на подзвігі ў барацьбе.

Пасля вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх акупантаў нашы пісьменнікі стварылі рад новых твораў аб пафасе аднаўлення, якім ахоплена народ Беларускай Савецкай Сацыялістычнай рэспублікі, аб найбольш важных падзеях і гераічнага змагання ў мінулае.

Так, народны паэт Якуб Колас пачаў друкаваць вялікую зiнчую пэму «Рыбакоча хата» аб уз'яднанні беларускіх зямель у адзін Беларускай Савецкай дзяржавы, з'явіліся творы Петруся Броўкі, Аркады Куляшова, Усевалада Краўчакі, Алеса Стаховіча і інш. аб аднаўленні, Але, як правільна адзначыла газета «Культура і жыццё» ад 11 студзеня 1947 года, спობача станоўчымі творамі, якія напісаны беларускімі пісьменнікамі за апошні час у беларускай літаратуры, з'явіліся бездэйныя і антымастацкія творы. Так, напрыклад, п'еса К. Крапівы «Мілы чалавек» дае няправільнае, скажонае ўяўленне аб савецкім жыццi... «Буйныя недахопы ёсць у п'есе А. Кучара «Заложнікі».

Аднак, ні бездэйныя п'еса «Мілы чалавек», ні памылковыя п'еса «Заложнікі» доўгі час не крытыкаваліся на старонках нашай прсы і ў прыватнасці на старонках газеты «Літаратура і Мастацтва». Наддворот, у нашай газеце і на пленуме Саюза савецкіх пісьменнікаў Беларусі ім даваліся хвалебныя ўзбясмыя ацэнкі.

Нават пасля пастановы ЦК ВКП(б) аб чапосісах «Звезда» і «Ленінград» не была рэаргiнiзавана крытыка недахопаў у рабоце пісьменнікаў. Разгортваючы крытыку і самакратыкі недастаткова садзейнічала і газета «Літаратура і Мастацтва».

На старонках чапосіса «Полымя» была надрукавана драма М. Клімовіча «Аддла-та», якая скажае гістарычнае мінулае беларускага народа. М. Клімовіч у гэтым творы ідэалізуе ўзаемаадносіны паміж беларускім селянінам і польскім панам у VI стагоддзі, і такім чынам дае фальшывае ўяўленне аб прыгнятальнасці беларускага народа—польскіх караляў і магнатаў.

Праўлення Саюза савецкіх пісьменнікаў Беларусі, яго партыйнай арганізацыі і прэсы. Пра іх гаварылася імяходам, напоўголаса і гэтым самым не была аказана савесчасовая дапамога пісьменнікам у выпраўленні памылак у далейшай творчасці. Таварыш Жданаў у дакладзе аб чапосісах «Звезда» і «Ленінград» указвае: «Без крытыкі любую хваробу можна загнаць у глыбiну і з ёй цяжэй будзе справіцца. Толькі смелая і адкрытая крытыка дапамагае ўдасканальвацца нашым людзям, заахвочвае іх ісці наперад, перамагчы недахопы сваёй работы».

Перад беларускім народам стаіць цяпер велізарнейшая задача ў справе аднаўлення і далейшага развіцця прамысловасці, сельскай гаспадаркі і культуры нашай рэспублікі, якія былі разбураны нямецка-фашысцкімі захопнікамі. Вялікая роля ў гэтай справе належыць беларускім савецкім пісьменнікам.

«Савецкі народ»,—указвае таварыш Жданаў,—чакае ад савецкіх пісьменнікаў сапраўднага ідэйнага ўзбраення, духоўнай стравы, якая дапамагла б выкананню планаў вялікага будаўніцтва, выкананню планаў аднаўлення і далейшага развіцця народнай гаспадаркі нашай краіны».

Па тым, наколькі паспяхова справіцца з гэтай задачай беларускія пісьменнікі, па тым, наколькі глыбока яны адлюструюць у сваіх творах стараўольную працу беларускага народа,—можна будзе меркаваць, як яны зразумелі свой вялікі патрыятычны абавязак перад народам, партыяй Леніна—Сталіна, перад савецкай Радзімай.

Мы знаходзімся напярэдадні вялікага свята — 30-годдзя з дня існавання Саюза Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік. Засталося ўсёго 8 месяцаў да гэтай велічнай даты ў жыцці савецкага народа. Адлюстравыць гераічны шлях нашай Радзімы, прайдзены пад кіраўніцтвам вялікіх правадзiроў рэвалюцыі Леніна і Сталіна,—пачысны абавязак усіх пісьменнікаў Савецкай краіны.

Беларускія савецкія пісьменнікі ў сваіх творах павінны паказаць той росквіт, якога дасягнуў беларускі народ пад выбраваным кіраўніцтвам партыі Леніна—Сталіна, дзякуючы братам і дапамозе з боку вялікага рускага народа.

30-годдзе Кастрычніцкай Сацыялістычнай рэвалюцыі—гэта вялікае свята ўсіх народаў Савецкага Саюза, у тым ліку і беларускага народа. Толькі дзякуючы Вялікай Кастрычніцкай Сацыялістычнай рэвалюцыі, дзякуючы Леніну і Сталіну, беларускі народ упершыню за ўсю сваю імятагэдовую гісторыю здобуў права на самастойнае дзяржаўнае існаванне.

Беларускія пісьменнікі ў сваіх творах павінны адлюстравыць вобразы Леніна і Сталіна, арганізатараў і стваральнікаў БССР, вобразы іх верных палчэчыкаў т. т. Калініна, Орджанікідзе, Фрунзе, Кагановіча, якія па даручэнню партыі Леніна—Сталіна арганізавалі беларускі народ на змаганне з ішчаземі і інтэрвентамі.

З асаблівай сілай нашы пісьменнікі павінны намаляваць вялікую стараўольную працу беларускага народа сёння, над сонцам Сталінскай Канстытуцыі.

Паседжанні Вярхоўнага Савета СССР

ІНФАРМАЦЫЙНАЕ ПАВЕДАМЛЕННЕ

Аб сумесным паседжанні Савета Саюза і Савета Нацыянальнасцей 25 лютага 1947 г.

25 лютага, у 12 гадзін дня, у залі паседжанняў Вярхоўнага Савета СССР, у Крэмлi, адбылося сумеснае паседжанне Савета Саюза і Савета Нацыянальнасцей.

Старшыняствуе — Старшыня Савета Саюза дэпутат Жданаў А. А. З дакладам аб унясенні змен і дадаткаў у тэкст Канстытуцыі СССР выступіў Старшыня Рэдакцыйнай камісіі, утворанай Вярхоўным Саветам СССР, дэпутат Вышыньскі А. Я.

Пасля заканчэння даклада сумеснае паседжанне Савета Саюза і Савета Нацыянальнасцей закрываецца.

ІНФАРМАЦЫЙНАЕ ПАВЕДАМЛЕННЕ

Аб паседжанні Савета Нацыянальнасцей 25 лютага 1947 года

25 лютага, а 1 гадзіне 30 хвілін дня, у залі паседжанняў Вярхоўнага Савета СССР, у Крэмлi, адбылося паседжанне Савета Нацыянальнасцей.

Старшыняствуе — Старшыня Савета Нацыянальнасцей дэпутат Кузняцоў В. В.

У парадку дня — абмеркаванне даклада Рэдакцыйнай камісіі, утворанай Вярхоўным Саветам СССР, па ўнясенню змен і дадаткаў у тэкст Канстытуцыі СССР.

Паводле прапановы дэпутата Шахметова Ж. (Туркестанская акруга, Казахская ССР) Совет Нацыянальнасцей прымае рашэнне — спрэчак па дакладу Рэдакцыйнай камісіі не адкрываць, а прыступіць да галасавання Закона аб змене і дапаўненні тэкста Канстытуцыі (Асноўнага Закона) СССР. Закон аднагалосна прымаецца па артыкулах, а затым у цэлым.

Совет Нацыянальнасцей пераходзіць да трэцяга пытання парадку дня — зацверджання Палажэння аб Камісіі Законадаўчых меркаванняў Савета Нацыянальнасцей. З дакладам аб праекце Палажэння выступіў Старшыня Камісіі Законадаўчых меркаванняў Савета Нацыянальнасцей дэпутат Пяроў Г. В. (Таліска-Марская акруга, Эстонская ССР).

У спрэчках выступілі: дэпутат Бяляеў І. С. (Суярэвская акруга, Казахская ССР), дэпутат Ібрагімаў М. А. (Казахская акруга, Азэрбайджанская ССР), дэпутат Ірэйшас К. К. (Цельшайская акруга, Літоўская ССР).

Пасля заканчэння спрэчак Палажэнне аб Камісіі Законадаўчых меркаванняў Савета Нацыянальнасцей аднагалосна зацверджаецца.

Совет Нацыянальнасцей пераходзіць да апошняга пункту парадку дня—зацверджання Указаў Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР. З дакладам па гэтым пытанню выступіў Сакратар Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР дэпутат Горкін А. Ф.

Совет Нацыянальнасцей аднагалосна зацверджае Указы Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР аб назначэнні:

Міністрам вугальнай прамысловасці Заходніх раёнаў СССР—Засядзька Аляксандра Фёдаравіча.

Міністрам вугальнай прамысловасці Усходніх раёнаў СССР—Міністрам сельскай гаспадаркі СССР—Бенядзіктава Івана Аляксандравіча.

Міністрам аховы здароўя СССР — Смірнова Яфіма Іванавіча.

Совет Нацыянальнасцей аднагалосна зацверджае Указ Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР аб назначэнні Сабурова Максіма Захаравіча Намеснікам Старшыні Савета Міністраў СССР.

Парадак дня Савета Нацыянальнасцей вычарпаны. Старшыня Савета Нацыянальнасцей дэпутат Кузняцоў В. В. абвясчае трэцюю сесію Савета Нацыянальнасцей закрытай.

ІНФАРМАЦЫЙНАЕ ПАВЕДАМЛЕННЕ

Аб паседжанні Савета Саюза 25 лютага 1947 года

25 лютага, у 4 гадзіны 30 хвілін дня, у залі паседжанняў Вярхоўнага Савета СССР, у Крэмлi, адбылося паседжанне Савета Саюза. Старшыняствуе — Намеснік Старшыні Савета Саюза дэпутат Ундасынаў Н. Д.

У парадку дня — абмеркаванне даклада Рэдакцыйнай камісіі, утворанай Вярхоўным Саветам СССР, па ўнясенню змен і дадаткаў у тэкст Канстытуцыі СССР.

Паводле прапановы дэпутата Власава І. А. (Бежыцкая акруга, Бранская вобласць) Совет Саюза прымае рашэнне — спрэчак па дакладу Рэдакцыйнай камісіі не адкрываць, а прыступіць да галасавання Закона аб змене і дапаўненні тэкста Канстытуцыі (Асноўнага Закона) СССР. Закон аднагалосна прымаецца па артыкулах, а затым у цэлым.

Совет Саюза пераходзіць да трэцяга пытання парадку дня — зацверджання Палажэння аб Камісіі Законадаўчых меркаванняў Савета Саюза. З дакладам аб праекце Палажэння выступіў Старшыня Камісіі Законадаўчых меркаванняў Савета Саюза дэпутат Паскрэбішаў А. Н. (Белябеўская акруга, Башкірская АССР).

У спрэчках выступілі: дэпутат Грэчуха М. С. (Беражанская акруга, Украінская ССР), дэпутат Панамарніка П. К. (Мінская сельская акруга, Беларуска ССР), дэпутат Барамія М. І. (Поцыйская акруга, Грузінская ССР).

Пасля заканчэння спрэчак Палажэнне аб Камісіі Законадаўчых меркаванняў Савета Саюза аднагалосна зацверджаецца.

Совет Саюза пераходзіць да апошняга пункту парадку дня—зацверджання Указаў Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР. З дакладам па гэтым пытанню выступіў Сакратар Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР дэпутат Горкін А. Ф.

Совет Саюза аднагалосна зацверджае Указы Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР аб назначэнні:

Міністрам вугальнай прамысловасці Заходніх раёнаў СССР—Засядзька Аляксандра Фёдаравіча.

Міністрам вугальнай прамысловасці Усходніх раёнаў СССР—Оніка Дзмітрыя Грыгор'евіча.

Міністрам сельскай гаспадаркі СССР—Бенядзіктава Івана Аляксандравіча.

Міністрам аховы здароўя СССР — Смірнова Яфіма Іванавіча.

Совет Саюза аднагалосна зацверджае Указ Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР аб назначэнні Сабурова Максіма Захаравіча Намеснікам Старшыні Савета Міністраў СССР.

Старшыняствуе зачытае наступную заяву дэпутата Жданава А. А.: «Гэтым прашу Совет Саюза вызваліць мяне ад абавязкаў Старшыні Савета Саюза з прычыны перагружанасці па асноўнай рабоце.

Старшыня Савета Саюза дэпутат Андрэй Жданаў, 24 лютага 1947 года».

Совет Саюза задавальняе просьбу дэпутата Жданава А. А.

Дэпутат Папкоў П. С., які выступіў ад групы дэпутатаў Ленінграда, Масквы, Мінска і Сталінграда, уносіць прапанову выбраць Старшыней Савета Саюза тав. Парфёнава Івана Андрэевіча — дэпутата Савета Саюза ад Сакольніцкай акругі гор. Масквы.

Совет Саюза аднагалосна выбірае дэпутата Парфёнава І. А. Старшыней Савета Саюза.

Парадак дня Савета Саюза вычарпаны. Намеснік Старшыні Савета Саюза дэпутат Ундасынаў Н. Д. абвясчае трэцюю сесію Савета Саюза закрытай.

Па Савецкай Беларусі

Канцэрты-лекцыі

За апошні час Беларуска Дзяржаўная Філармонія правяла ў Мінскім Палацы піянераў і Акруговым ДOME афіцыйна рад канцэртаў-лекцыяў на тэмы: «Руская казка ў творчасці рускіх кампазітараў», «Творчасць Пушкіна ў класічнай музыцы», «Нікалай Астроўскі, яго эпоха і творчасць у музыцы савецкіх кампазітараў», «Жыццё і творчасць Рымскага-Корсакава» і інш.

У бліжэйшым часе будуць наладжаны лекцыі-канцэрты: «Творчасць Пушкіна ў класічнай музыцы і ў сучасных творах рускіх і беларускіх кампазітараў», «Лермантаў у творчасці рускіх кампазітараў», «Народныя паэты Янка Купала і Якуб Колас у творчасці беларускіх кампазітараў».

У канцэртах-лекцыях прымаюць удзел заслужаныя артысты С. Друкер, А. Амітон, Н. Сярдубаў, артысты Д. Крoз, У. А. Талапін, Ю. Матраеў, Н. Лазараў, струны кватэрт Філармоніі, дует цымбалістаў у складзе С. Навіцкага і К. Шмелькіна і другія.

Лекцыі чытаюць музыказнаўцы С. Нісненіч і Б. Смольскі.

Новая праграма вечара балета

Беларускі Дзяржаўны театр оперы і балета рыхтуе новую праграму вечара балета. Яна складаецца з трох аддзяленняў. У першым аддзяленні будзе выканана сюіта з «Раймонды» Глазунова ў пастаноўцы К. Мулера. Ролу Раймонды выконвае народная артыстка БССР З. Васільева, ролу Жана дэ Брыена—артыст К. Мулер, Абдурахмана—заслужаны артыст БССР С. Дрэчына.

У праграме другога аддзялення—«Палац каўнанаў».

Падрыхтоўка да выставкі

Студыя выяўленчага мастацтва Брэсцкага абласнога Дома народнай творчасці пачала падрыхтоўку да выставкі, прысвечанай 30-годдзю савецкай улады. На выставі, акрамя рысункаў і жывапісу, будуць паказаны і экспанаты дапаможнага мастацтва, адбор работ для выставкі праходзіць пад кіраўніцтвам мастака Шушыльбайна.

Лепшыя работы будуць накіраваны на Рэспубліканскую выставку народнай творчасці.

„ПАД КАШТАНАМІ ПРАГІ“

Гэтымі днямі ў Пінскім абласным театры імя Я. Купалы адбылася прэм'ера спектакля «Пад каштанамі Прагі» — К. Сіманавіч. Ролу Францішкі Пракавікі выконваў артыст В. Пальцеўскі, Стэфана Пракавікі — арт.

Вечар сустрэчы артыстаў горада з моладдзю тэатра

У Пінскім абласным драматычным театры імя Я. Купалы адбыўся вечар сустрэчы артыстаў з моладдзю горада. Мастацкі кіраўнік тэатра тав. Пашчын расказаў аб працы над спектаклямі. Затым выступіў артыст тэатра тав. Масцераў. Ён расказаў аб сваёй рабоце над роллю Урочка Бублика з п'есы «Платон Крэчат».

Прадстаўнікі моладзі горада ў сваіх выступленнях заахвочвалі ўвагу тэатра на стварэнні хвалеючых спектакляў аб савецкай рэаліснасці.

Р. МЕЛЯХ.

НАПІСАННЕ КНІГІ ПА ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА ТЭАТРА

У Акадэміі навук БССР адбылося паседжанне сектара мастацтва, прысвечанае разгортваючы навуковай работы па напісанню гісторыі беларускага тэатра. Паседжанне адкрыў кіраўнік сектара, кандыдат мастацтвазнаўчых навук М. Кашар.

З паведамленнем аб стане працы па напісанню гісторыі беларускага тэатра выступіў У. Ныфёд. Ён сказаў: — Апрача матэрыялаў, што час ад часу ўз'яліся на старонках нашых газет, чапосісаў і зборнікаў, якія былі выдзелены ў гэтыя дзяды беларускага мастацтва ў Маскве, беларускае тэатразнаўства пачынае разрабашацца. Толькі цяпер пачала разрабашацца праца. Да цяпер група пісьмен-

нікаў і крытыкаў у складзе М. Клімовіча, Я. Рамановіча, М. Модэля і У. Ныфёда пачала работу над напісаннем нарысаў па гісторыі беларускага тэатра. Гэтая праца ў бягучым годзе будзе закончана. Мяркуюцца, што кніга выйдзе з друку да 30-годдзя савецкай улады.

Гісторыі Беларускага Дзяржаўнага драматычнага тэатра імя Янкі Купалы прысвечана новая вялікая работа Я. Рамановіча. Тав. Ныфёд указваў, што тэатразнаўцамі і крытыкамі трэба заніцца напісаннем маніграфіяў і нарысаў аб выдатных актарах Беларусі, аб лепшых спектаклях беларускіх тэатраў, заніцца даследаваннем беларускай драматургіі.

Брэсцкай гарадской бібліятэцы уручана ганаровая грамата

Брэсцкая гарадская бібліятэка імя А. С. Пушкіна цяпер налічвае звыш 10.300 кніг. Яе аб'яементам карыстаецца больш 2400 чалавек. Нядаўна Рэспубліканскі камітэт культуры і асветы пры Саюзе Міністраў БССР сумесна з БРК саюза работнікаў культуры і асветы за значныя поспехі ў рабоце ўручылі Брэсцкай гарадской бібліятэцы імя А. С. Пушкіна ганаровую грамоту.

На здымку (злева направа): К. Абрацова, Д. Высоцкая і З. Разумоўская за апрацоўкай кніг, якія паступілі ў бібліятэку. Фота В. Германа.

ПЕРШЫЯ КРОКІ ПЕРАБУДОВЫ

На першых старонках часопіса «Полымя» № 10 друкуецца даклад тав. А. А. Жданова аб часопісах «Звязда» і «Ленінград». Прычынамі ўказанай вышэй партыі, якія маюць выключнае значэнне для далейшага развіцця савецкай літаратуры і мастацтва, служаць большэвіцкая праграма дзейнасці, паказаная ў аснову перабудовы ўсёй нашай ідэалагічнай работы.

Матэрыялы, змешчаныя ў № 10 часопіса, звязаны з актуальнымі тэмамі сучаснасці і накіраваны на тое, каб дапамагчы нашаму народу ў яго барацьбе за вырашэнне грандыёзных задач будаўніцтва.

Народны пэат Якуб Колас друкуе пачатак сваёй вялікай пэмы «Рыбакоў хата». Першыя чатыры раздзелы вызначаюць уласцівы Коласу эпічна-прастоў і шчырае прычынае паўсюцця.

Вершы П. Броўкі («Народнае дзякуй», «Каб мне стаць») насамрэч пачуццямі ўдзячнасці і любові да вялікай сямі савецкіх народаў, якія дапамаглі Беларусі вызваліцца ад фашыскай навалы. Ідэяна-глыбінна, выразае пачуццё аптымізму ў спалучэнні з прастотай пэтычнай формы, з прыемным рытмічным гукавым і вобразным багаццем, успрыятлівым ад фальклора, — усё гэта складае несумненны вартасці, якімі валодаюць змешчаныя ў часопісе вершы П. Броўкі.

Добрае ўражанне пакідаюць і вершы Анатоля Вялюгіна, у якіх асабісты перажыванні пэата ўяўляюцца не як вынік рэфлексіўнага самааналіза, а як выражэнне пачуцця чалавека, які звязвае свой асабісты лёс з лёсам народа.

З раздзела прозы заслужоўвае ўвагу апавяданне Івана Мележа «Гарачы жыццё», актуальнае паводле тэмы і досыць цікавае паводле вырашэння пастаўленай праблемы. Аўтар паказвае сённяшняму пасляваеннаму вёску, поўную жыцця, творчасці і веры ў светлую будучыню. Найбольш удаўся пэтычнаму вобразу Малана, для якога звышшліся жыццёвыя фарбы ў перадачы індывідуальных рысаў характэра.

І. Мележу ў значнай ступені ўдаецца пранікнуць ва ўнутраны свет і іншых герояў і адлюстраваць тое асабліва, непатрабна, што ёсць у душы кожнага. Насця і Алена — розныя натуры, розныя тэмперамэнты, але абедзьвюх уласціва шчыра адданасць калгаснай справе.

Праўдзінна перададзены ў апавяданні каларыт вясковага жыцця, і ў гэтым плане зусім заканамернае з'яўленне на агульным фоне і жнеяра-падлетка «з кірпачым аблупленным носам» і хлопчыка Кастуся, добраахвотнага памочніка коўна...

Вобраз Марціна выйшаў больш бледным; на ўсё яго рухавік ляжыць аднака якойсьці бязвольнасці, і часта здаецца, што словы і гэты мала гарманіруюць з унутранымі стамуламі паводзінаў героя.

Сюжэт разгортваецца не досыць хутка. Занадта вялікае значэнне надаецца такой прыватнай акалічнасці, як спрэчка з-за жніўкі. Гэты факт у апавяданні перарастае ў вузел канфлікту.

Па шляху яўнага спрашчэння пайшоў аўтар і там, дзе паказаны працэс перадавання сведкасці Ігната. Спачатку штуршком да яго «грэхападзення» паслужыла выпадковае здарэнне з коньмі, затым на сцэну вырываецца традыцыйная гарэлка, як адвечная прычына ўсёй няшчаснасці. Таксама нечакана, без дастаткова абумоўленасці, прыходзіць да Ігната раскаянне ў ганебным учынку і ўсведамленне таго, што дрэнна быць адшпаченцам.

Добра, з пачуццём горадзісці за савецкіх людзей напісана канцоўка апавядання, дзе калгаснікі паказаны ў сваіх лепшых маральных якасцях — высокай свядомасці, згуртаванасці і шчырай гатоўнасці дапамагчы таварышам.

Апавяданне Ю. Рудзько «Пасля развітання» ўяўляе сабою спробу звязаць героіку Айчынай вайны з пачаткам мірнай аднаўленчай працы. На лёсе двух сямей — Ахромавіча з Беларусі — аўтар мае на мэце паказаць, што магучай сілай адраджэння з'яўляецца высокая салідарнасць савецкіх людзей.

Але аўтар, на жаль, не знайшоў патрэбных мастацкіх сродкаў, каб увасобіць сваю ідэю ў жывых вобразях. Апавяданне больш нагадвае нарыс. Эмацыянальнае ўзняццё першай часткі, прысвечанай паказу проваду дэмабілізаваных войнаў-ветэранаў і ўспамінам баявых эпізодаў з жыцця Баравога і яго франтовага таварыша Ахромавіча, не падмацоўваецца ні яркімі дэталімі, ні паглыбленым псіхалагічным малюнкамі. Рашэнне Баравога застацца на радзіме таварыша, загінуўшага смерцю героя, і ўсынавіць яго дзяцей — не падрыхтоўваецца ў поўнай меры — ранейшым ходам апавядання, не высялае з лагічнай паслядоўнасці, хоць паводле рэальных матываў яно зусім заканамерна і праўдана.

Трэці прэзвішчы творчэства нумара часопіса — апавяданне П. Кавалёва «Мой хлопчык» не можа задавоўць чытача ў ідэяна-мастацкіх адносінах.

Мяркуючы па пачатку, дзе агульнымі мажамі накідаецца малюнак партызанскай рэіцы, чытач падрыхтоўваецца да ўспрыняцця малюнкаў з гераічнага жыцця народных месцішчаў. Але ўступ нечакана абрываецца і ідзе разгортванне самаго сюжэта, надуманага і наўнага.

Стары прафесар гісторыі не здолеў сваёй асабові адукацыі ў савецкі тыл і застаўся ў захопленым немцамі горадзе. Як-жа ён, савецкі грамадзянін, чалавек шырокага навуковага кругагляду, расцэньвае рэальны падзеі сучаснай гісторыі? П. Кавалёў прынявае яму наступнае разважанне: «Спачатку думалася: абставіны так складуцца, што ніхто яго не крае, каму ён, такі старынік, сівенкі, патрыяч». «Буду пакрысе займацца напісаннем работы з далёкіх часоў мінуўшчыны, — думалася Нікалаю Герасімавічу, — пакуль нашы пераіначаць ход падзей».

Гэткае наўна-сантыментальнае ўяўленне аб нямецкіх фашыстах ніяк не ваяжыцца з светаадчуваннем чалавека, які на працягу ўсяго жыцця займаецца вывучэннем гісторыі — навукі, якая шчыльна звязана з грамадскай ідэалогіяй. Але воль прафесар дастаўлены ў партызанскі лагер, дзе ствараюцца ўмовы для яго плённай, наколькі дазваляюць абставіны, навуковай работы. Жыццё ва ўмовах працяглага варажата абкружэння напоўнена рознастайнымі перажываннямі, найвялікшым напружаннем сіл чалавека, фізічных і духоўных. Але пад паром П. Кавалёва баявы партызанскі лагер ператвараецца ў нейкую дрымотную Аркадзію, дзе свавольны хлопчык Сымонка задумае ад нуды недаручную гульню ў напалохванне прафесара немцамі...

Яго спробы збіць з панталыку сівенкага чалавека ў капелюшы, які робіць штосьці таямнічае, схіліўшыся над паперамі, паўтарваюцца тройчы, але дарэмна. Там прыходзіць да «блуднага сына» раскаянне, а затым і поўнае маральнае перараджэнне. Ніхто іншы, як стары прафесар гісторыі ўсынавіць сівенку-хлопчыка і разам з ім вылятае ў савецкі тыл, пшчотна паўтарваючы: «Мой хлопчык, мой хлопчык». Воль часе панскага палавання ў маітку Радзівіла, разгром панскага маітка атрадам паўстанцаў, — усё гэта намалывана ў кнізе пераканаўча. Імяна гэтыя і іншыя падзеі далі магчымасць Скарыне зразумець патрэбу народа.

Аднак, у апавесці складаны і працяглы працэс фармавання поглядаў Скарыны вельмі спрашчаны. Тут няма паказу ўнутранай барацьбы Скарыны, яго сумненняў і кістанняў. Шлях героя проты да наўнасці.

Амаль на працягу двух дзён перад Георгіем прыходзіць усё з названых вышэй падзей. За адзін дзень на ярымаці ён бачыць зойбства Андрона, знаёміцца з тым самым праваславным брацтвам. Дарэчы, справа не абойшла без патэамагна сутарэння ў стылі Вальтэр Скота. Мы нічога не ведаем пра жыццё Скарыны, папярэдняе гэтыму, не можам меркаваць аб тым, ці з'явіўся ўражанні насеннем на падрыхтоўкаў ужо глебе. Прайшоў поўны хвалюючы дзень ярымаці, і... юнак ступаў маўччаліва.

«Усхвалявана ішоў Георгі дахаты. Жыццё паўстала перад ім у суровасці і жорсткай правас. Навакол ішла барацьба. Людзі збіралі гнёт і сілу, ахвяруючы шмат чым у імя далёкай і яшчэ няяснай перамогі. З гонарам падамуў юнак, што іяпер яго жаданне пакінуць родны дом набывае новы, больш глыбокі сэнс. Так, ён вернецца сюды, вернецца таму, што яго будучы чыкаш, у ім будзе патрэба».

«Так усведамляе Скарына сацыяльную несправядлівасць існуючага ладу. На старонцы 14—15 еўтарка ідзе пра тая-ж разважанні героя. Але несправядлівасць а-вакольнага жыцця ўяўляецца яму не як сацыяльная несправядлівасць, а як вынік неўладкаванасці свету наогул: «Не, відаць, не да канца яшчэ наладжаны свет, і недарма кажа поп Мацей, настаўнік Георгія, што мы яшчэ азнаходзімся ў хаосе».

Раздзел крытыкі прадстаўлены ў часопісе двума артыкуламі: Алеся Кучара «Новая зямля» Якуба Коласа» і Ганны Базыленкі «Вобразы і кампазіцыя пэмы «Адплата» Якуба Коласа».

У сваім артыкуле А. Кучар робіць цікавае назіранне над тэкстам «Новай зямлі» з пункту гледжання выяўлення матываў пэтызацыі прыроды і працы ў творы. Але пры гэтым ідэя пэмы — паказ жыцця і імкненняў беларускага дэвелопцыйнага сялянства, у ходзе даследвання аказалася адсутнай на задні плане. Паколькі аўтар артыкула лічыць асноўнымі і вырашальнымі асаблівасцямі твора пэтызацыю прыроды і працы чалавека і гэтыя тэзісы служыць для яго адпраўнымі пунктамі ў падыходзе да раскрыцця сацыяльнага зместу пэмы, змест пэмы губляе ў пэўным сэнсе сваю дамінуючую ролю, якая, бюспрэчна, яму належыць. Сапраўды, асноўная думка «Новай зямлі», яе лейтматыў акрэсліваецца, як невырашальны ва ўмовах капіталізма канфлікт паміж імкненнем чалавека да творчай працы і тымі ўмовамі сацыяльнага ўпіску, якія парушаюць гэту гармонію, ператвараючы працоўнага чалавека, сапраўднага гаспадара зямлі ў нявольніка эксплуатацыйнага прыдатка да зямлі. Па сутнасці, А. Кучар і прыходзіць у канцы да той-жа высновы, але на першым этапе даследвання асноўнай ніць аналіза дзе-ні-дзе губляецца сярэд назіранняў прыватнага характэра, хоць яны самі па сабе маюць пэўную цікавасць.

Артыкул Ганны Базыленкі мае на мэце разгледзець асноўныя кампаненты пэмы «Адплата» ў сувязі з іх ідэіным зместам. Хоць гэты артыкул — зусім не лінгвістычнае даследванне, як аб гэтым абвешчаецца ў пачатку, хоць у шэрагу выпадкаў аўтар абмяжоўваецца канстатацыяй пасоных фактаў і не заўсёды дакладна фармулюе свае думкі, але спроба Ганны Базыленкі знайсці ў асаблівасцях кампазіцыі твора адпаведнасць яго ідэінай накіраванасці патрэбна вітаць.

Н. ПЕРКІН.

На здымку: мастак А. Шыбнёў за работай над карцінай «Абарона Брэсцкай крэпасці», якую ён рыхтуе да адкрыцця музея Айчынай вайны.

Фота Г. Бугаенкі.

Навіны братніх літаратур

★ ★ ★

У сучасны момант я працую над вялікай кнігай вершаў, прысвечаных тэме братэрства і адзінства славянскіх народаў. Першую частку гэтай кнігі — вершы аб Югаславіі я ўжо закончыў.

У гераічнай Беларусі, якая гэтак самааднаа змагалася супроць захопнікаў-фашыстаў, мне здаецца, асабліва будзе гучаць той голас, што мы чулі праз усё доўгія гады вайны з лясцоў і гор братняй Югаславіі. Агульныя пакуты яшчэ больш зраділі славянскія народы, як і слава агульнай перамогі.

Нахабны вораг задумаў знішчыць усё дасягненні беларускага народа, каб толькі адвечная скруха блукала на прасторах цудоўнай зямлі і толькі руіны сталі замест квітнечных гарадоў і сёл. Вораг не здолеў гэтага зрабіць. Ён не мог зразумець вытока светлай сілы беларускага народа, яго народны гераізм, яго волю да жыцця, яго неўміручую самаахвярнасць у барацьбе.

Беларусь цяпер паўстае з дыма боек, як адноўленая, поўная сілы, па-братняму любячая наша краіна, якая етваряе новыя каштоўнасці. Яе вольныя песні гучаць ізноў у палях, яе людзі ізноў радыюцца жыццю і ствараюць новае на радасць усіх народаў Савецкага Саюза.

Нікалай Ціханюў.

Нікалай Ціханюў

ВЕРШЫ АБ ЮГАСЛАВІІ

Платаны Загрэба

Аксаміты платанаў Загрэба,
Вы — любімыя аркі з лістоў,
Як шкада, што пад сонечным небам
Вас выселых вясной не знайшоў.

Вас, калі вы на ўзгорках, у шуме,
Над натоўпам галоў —
Карагодамі скачаце ў тлуме
Перад здзіўленым крокам дамоў.

Я паеду — скажу на расцінці,
Што збраў ад платанаў я тых
Усю бухматасць і ўсё мармытанне,
Наваліну заснуўшую ў іх.

На кары вашай шэрай і слаўнай
Плямы чорнай — будзьце ў вяках,
Быццам жалбы той крэй навукаўны
Па байцах, па сваіх земляках.

А зімою вы шэпчаце разам,
Што вясну напатакце зноў,
Што такім-жа вопс вечарам Назар
У Біхач к партызанам ішоў.

А вярнуўся асенняй парою,
Перамогі сустрэўшы дары,
Што скакалі вы ўсе, як вясною
У прамежах чырвонай зары.

Пераклаў Пятрусь БРОўКА.

Магіла чырвонаармейцаў на плошчы ў Белградзе

Ім, знаўшым Дняпро і Інгулец,
Як быццам-бы ўсё гэта сніцца,
Ім даўна ляжаць срод вуліц
Далёкай святочнай сталіцы.

Іх памаці пабытала даты
Са справімі, вена жыўнымі,
Не ў форме савецкай салдаты
Братамі сталі над імі.

І ў чорным убранным жанчыны
Іх трупы ўпрыгожылі дэла,
І пакалі так, нібы сына
З іх кожная ў жвір той хавала.

Павышлі матчы са змроку,
І снаці, як лёгкі сым;
На белых каменных здалеку
Трабакулаў цені відны.

Сязьніц партызаны ў кафане,
Састарала ў шклянках віно,
Расказана ўсё ўжо дзавяня,
Цень матчы ля вокнаў даўно.

Тут жыць пачынаюць нанова,
Прышоўшы з пяхораў глухіх,

Сяло, спадзенае ў баю. Такіх у Югаславіі шмат.

Вось дзе людзям хапае адвагі,
Горы гордым гранітам машын,
Тут на дзікіх вяршынях не сцягі,
Але сосны, як сцягі, шумяць.

Тут ручай, як у кроў фарбаваны;
І над груднай варажых машын,
На каменнях, агнём гартаваных,
Стаў падобны хмызняк да фашын.

Хат няма, толькі вецер лятае
Над зямлёю, як горы аляе,
Над зямлёю, як горы аляе,
Над усім наваколле, наўкол.

Гэта «Жыве Сталін» на скалах,
Быццам скалы наскрозь прапьяло,
Каб сяло, што ў баях адчула,
У вяках з гэтым кічам гула.

Пераклаў Аркадзь КУЛЯШОў.

на плошчы ў Белградзе

Белградскія ўдовы сталі
Над імі ў жалобе, нібыта
Мужоў дарагіх выпраўлялі,
Якім не прысці ўжо з нябыта.

Краіна ішла, каб схіляцца
Са справімі, вена жыўнымі,
Не ў форме савецкай салдаты
Братамі сталі над імі.

Што зноў у дэсантным атрэдзе,
Праціцца — у бой ахуцуцца,
Што сніцца ім сон аб Белградзе,
З якога ніяк не вярнуцца!

Бялюць каменні суроа,
Спяваюць рыбакі на іх.

Спяваюць аб згодзе, паходзе
У промянях маладзіца,
Усё ёсць у гэтай прыгодзе,
А толькі няма гаралка.

Змялі яго бомбы цяжкія,
Ляжыць ён разбіты ў імгле,
Трабакулаў цені даўгія
Хістаюцца ў сярбным святле.

Пераклаў Аркадзь КУЛЯШОў.

НОВЫ РАМАН Ю. ЯНОЎСКАГА

Украінскі пісьменнік Юры Яноўскі закончыў работу над раманам «Жывая вада». У рамане паказана жыццё пасляваеннай Украіны, аднаўленне яе гаспадаркі, муж-

насць народа і яго невацярпная жыццёвая сіла, якую выхавала партыя большэвікоў савецкага ўлада. Памер рамана — 15 друкаваных аркушаў

Аповесць пра першадрукара і асветніка

У другой палове мінулага года выйшла ў свет у перакладзе на беларускую мову першая частка аповесці М. Садковіча і Е. Дьвова «Георгі Скарына», у якой расказваецца пра юнацкія гады першадрукара і вялікага асветніка беларускага народа.

Гістарычныя весткі пра Скарыну надзвычай бедныя. Вядома, што ён нарадзіўся ў канцы XV стагоддзя (прыблізна каля 1490 года) у купецкай сям'і горада Палацка. Вучыўся ў Кракаўскім універсітэце, дзе ў 1506 годзе атрымаў вучоную ступень бакалаўра. Затым ён вучыўся ў Палацкаўскім універсітэце ў Італіі. У чэшскай Празе наладзіў кнігадрукаванне і надрукаваў у 1517 годзе першую кнігу «Псалтыр». Затым быў перакладзены і выдадзены іншыя кнігі Б.Білі, Выданні Скарыны з глумачным неразумелым слоў і аўтарскімі прамовамі — адзіная кніжыца, якая дзе нам уаўлепае пра асобу асветніка. Першыя з 1517 да 1525 года ў жыцці Скарыны нам зусім невядомы. У 1525 г. ён жыў ужо ў Вільні, дзе працягвае сваю дзейнасць. Апошнія весткі пра яго жыццё адносяцца да 1535 г. (дадзеныя акты XVI стагоддзя). Роля асветніка і першадрукара Георгія Скарыны, які пракаў новы шлях і развіццё беларускай культуры, надзвычай вялікая. Яго справа была падхопленая рада паслядоўнікаў.

Падзеі, якія адлюстраваны ў першай кнізе аповесці, ахопліваюць перыяд ад 1504 да 1506 года. Аўтары расказваюць пра гэты перыяд жыцця Скарыны, які мае вялікае значэнне для разумення яго далейшай дзейнасці: апошні год яго жыцця ў родным Палацку, навучанне ў Кракаўскім універсітэце, ад'езд у Італію. Імяна ў гэтыя гады фармавалася асоба Скарыны.

Аповесць пачынаецца малюнкам вялікага кірмашу ў Палацку. Мы чуюм гул шмат-

галосага натоўпу, бачым багацце тавараў, прывеззеных з многіх краін Еўропы, знаёмімся з рознымі сацыяльнымі пластамі насельніцтва, што ўдзельнічаюць у кірмашы. Усё гэта падладзена жыва і выразна. Праўда, пачатак аповесці выклікае ў памяці штосьці знаёмае: туманнае святанне над Палацкам, вартаня на вехах, кржыжы харомаў, блазан, што прадракае няшчасце, абываталі, якія забабона хрысціянца, — усё гэта наваенна, магчыма, «Патром Першым», або чымсьці іншым.

Ды не толькі гэтая сцэна, але і некалькі іншыя напамінаюць чытачу і чытанне раней. Так малюнак смерці Андрона нагадвае «Курган» Які Купалы, шлях Скарыны ў Кракаў — апісанне падарожжа Ланцасова на вучобу ў Маскву.

Натуральна, што вартасць аповесці павінна вызначацца тым, наколькі шырока, зразна і мастацкі пераканаўча адлюстраваны абставіны і ўмовы, якія ўплывалі на фармаванне вялікага вучонага.

Перад аўтарамі стала задача пазбегнуць ідэалізацыі героя і адпаведна з гістарычнай праўдай стварыць вобраз Скарыны, які бачыў у аснове адзіна магучую сілу, што здольна прынесці народу свабоду і шчасце. Скарына сваёй асветніцкай дзейнасцю пакінуў вялікі след у гісторыі беларускага народа.

М. Садковіч і Е. Львоў далі рад прамальных і выразных старонак з жыцця беларускага народа тае эпохі, паказалі, які шляхам прайшоў Скарына да разумення патрэб свайго народа, да разумення ролі асветы.

Забойства сляпога Андрона, які спяваў пра гора народа і кілаў да барацьбы з палацкім вывадам, самаўраўства таго-ж вывады, які душы народ непаспыхным падаткам, страшныя галеча працоўных сялян, якую бачыў Скарына ў час па-крожжа ў Кракаў, смерць селяніна ў

часе панскага палавання ў маітку Радзівіла, разгром панскага маітка атрадам паўстанцаў, — усё гэта намалывана ў кнізе пераканаўча. Імяна гэтыя і іншыя падзеі далі магчымасць Скарыне зразумець патрэбу народа.

Аднак, у апавесці складаны і працяглы працэс фармавання поглядаў Скарыны вельмі спрашчаны. Тут няма паказу ўнутранай барацьбы Скарыны, яго сумненняў і кістанняў. Шлях героя проты да наўнасці.

Амаль на працягу двух дзён перад Георгіем прыходзіць усё з названых вышэй падзей. За адзін дзень на ярымаці ён бачыць зойбства Андрона, знаёміцца з тым самым праваславным брацтвам. Дарэчы, справа не абойшла без патэамагна сутарэння ў стылі Вальтэр Скота. Мы нічога не ведаем пра жыццё Скарыны, папярэдняе гэтыму, не можам меркаваць аб тым, ці з'явіўся ўражанні насеннем на падрыхтоўкаў ужо глебе. Прайшоў поўны хвалюючы дзень ярымаці, і... юнак ступаў маўччаліва.

што яшчэ працягваецца час стварэння свету, і зямля не цалкам адвады адлучана. Ад сівяржэння хаатычнасці свету да ўсведамлення сацыяльнай барацьбы і незалежнасці асабістага ўдзелу ў ёй павінна быць вялікая эвалюцыя ў поглядах. Гэты раптоўны, недастаткова абгрунтаваны пераходы наогул характэрны для аповесці. Аўтары вельмі часта аддаюць перавагу апавядальнаму элементу, забываючыся на паказ.

Імкнучыся раскрыць адносіны Скарыны да народнага паўстання, аўтары робяць свайго героя сведкай разгрому панскага маітку паўстанцамі з атрада Сымона. Спачатку Скарына асуджа паўстанцаў, а затым, як сівяржжаюць аўтары, робіцца прыхільным іх. Такое безапелальнае сівяржжэнне, што Скарына быў прыхільным народнаму паўстанню і прайшоў да праўданы народнай помсты, не адпавядае гістарычнай праўдзе і з'яўляецца ідэалізацыяй Скарыны.

Частка аповесці, у якой апавядаецца пра навучанне Скарыны ў Кракаве, лепш удалася аўтарам.

Выпадак дапамог Скарыне трапіць у лік студэнтаў універсітэта. Кракаўскі архіепіскап паводле перадаў рыцара фон Райхенберга, які адгярываў ва універсітэце ролю правядніка каталіцкіх універсітэтаў, робіцца прыхільным невядомаму юнаку з Палацка, мяркуючы пасля яго ў каталіцтва, каб скарыстаць у сваіх мэтах. «Авалодаўшы навукамі, ты вернешся на радзіму, каб сяць добрае насенне срод тваіх заблудлых братаў», — дае наказ архіепіскап Георгію. Скарына прысвечвае сябе вучобе. Ён адчувае вялікую рэзіну паміж тымі пачатковымі ведамі, якія ён атрымаў у палацкай школе папа Мацея, і універсітэцкай навукай, Скарына не бачыць яшчэ збоства схаластычнай навуцы і рашуча супрацьчыцца, каб Нікалай Крышчэ пратэстава супроць шклярства. Толькі паступова адчыняюцца вочы Георгія. Вялікі ўплыў зрабілі на Скарыну прафесар Глагоўскі і яго турток, акалі яго гураваліся перадавы студэнты. Расказаўшы пра навуковую дзейнасць Глагоўскага, які вылучаўся з аспро-

дзя казённых прафесараў, аўтары знаачаюць, што, выклада

ПОШЛАЯ ПІСАНІНА

Пэст Максім Лужанін свае гумарыстычныя творы часта падпісаваў псеўдонімам «Ал. Даведка».

У 12 нумары часопіса «Вожык», які выйшаў пасля пастанова ЦК ВКП(б) «Аб часопісах «Звязда» і «Ленінград» Лужанін пад псеўдонімам надрукаваў сатырычныя апавяданне «Міжгародні салаяў». У ім аўтар выводзіць савецкіх людзей распунімамі, гультаямі, блазнамі і п'яніцамі. Змест і сэнс гэтага «твору» заклячана ў наступным.

У Баранавічах, як піша аўтар, жыве яго дзядзька, якому споўнілася 60 год. З гэтай прычыны Лужанін-Даведка рашыў павіншаваць яго па тэлефону.

Тэлефонная станцыя апісваецца ў вярочных фарбах:

«З дзівярай перагаворнай на нас шыба-нула гострым і моцным, як спірытус, пахам. Пад столлю мігцела заседжаная мухам лімачка і сцяпіла вельмі скупа, бо я адрозжэ зачэпаўся за нейкія звязкі з лаўкі ногі і траха не гримнуўся на падлогу. Разгледзеўшыся, мы выявілі, што на лаўках спалі людзі, а камяу нехалапа меса, той кляваў носам, прыткнуўшыся ў кутку. За бар'ерам сядзела дзвюччына ў кудзёрках і, прыціснуўшы да вуха трубку, гарача даводзіла нейкаму Васільку, што яны даўно знаёмі, танцавалі на вечарыні ў Каші Валаволавай, і нават больш...»

«Васільк, — звінела яна ў трубку, — Васількі! Як сорамна не прызнавацца. Вы-ж добра ведаеце, што пасля пятнаццатай рубмы мы выйшлі з вамі на двор і поўгадзіны цапаліся на дрывотніку».

Так апісваецца савецкая дзвюччына. Аўтар праз усю ноч ніяк не мог дабіцца размовы з Баранавічамі. Пасля да іх падышоў чалавек у чорным і сказаў:

«Дык я вам параю з'ездзіць цягніком і хутэй і танней будзе. Мне сягоння трэба Смаленск. Блізкі свет, мушу чакаць, а ў Баранавічы я заўсёды езджу, а то і пешкі хаджу».

Лужанін пераносіць дзёку з нашай эпохі ў нейкі пачорны век: каб пагутарыць з дзядзькам з Баранавіч, трэба ісці туды пешкі. Але аўтару мала і гэтага. Вяртаючыся да дзвюччыны, ён зноў аблізвае не памямы:

«Гэта каза, — казаў далей чалавек у чорным, — бразгаціць усю ноч. Зваіла Міколу, Юзіку, Васільку і кожнаму казала пра паалуку на дрывотні, але хоць-бы адзін прызнаўся».

Усе пазней і героі ў «Міжгародні салаяў» падзелены ў чорных фарбах: сусед Мікалай толькі і думае, як-бы «паісці ў піва», мільшчынеры — сонныя гультаі; савецкая дзвюччына — распуняная істада, якая пацалуца на дрывотніку з незлічымі Васількамі, Юзікамі і Міколамі, а савецкі грамадзяне, чакаючы чаргі на міжгародні станцыі, ваялююць ў нейкім смярчочым катуху, ад якога шыбае гострым і моцным, як спірытус, пахам».

Спраўды, ад такой пісаніны «шыбае гострым і моцным, як спірытус, пахам».

«Міжгародні салаяў» — не выпадковая з'ява для Лужаніна.

У 13—14 нумары «Вожыка» з'явіўся артыкул яго «твор» пад назвай «Вечная нэгуда». У гэтым «нявінным творы» з прып'якай:

«У часопісе «Раздзім фашысцкую гадзіну» пад псеўдонімам «Ал. Даведка» надрукаваны вершы «Апошняя нарада» (№ 82 з сакавіка 1943 г.). Гэтыя-ж вершы ўключаны ў зборнік Максіма Лужаніна «Шырокае поле вайны».

«Паводле народнай казкі» — расказваецца, як узнікла непрымірмая варажасць паміж сабакамі, кошкіма да мышамі, і адначасова падаецца гісторыя паходжання прыказкі — «была ў сабаці хата».

«Жылі сабака, кот і мыш у згодзе, кожны займаў адпаведнае месца: сабака — бэльэтаж, кот — падстрэшка, мыш — сутарэнне. Але з нейкай прычыны запіў сабака і...

«... да такой бяды дайшоў, а ў дом не мог вярнуцца, цяпер жыве ён, небарак, на панадворку ў буды».

Дэвалюса ісці працаваць да другіх «прыблудным пастухом». Толькі ўвосень, зарабіўшы на працы, Лыска вярнуўся дамоў, але кватаранты, «паскудна рохкаючы», прагнілі праць былога гаспадара. На то ліха аддаленыя кату на «перахову» паперы, у якіх даводзілася «сабачае права» на кватэру, «пагналі» мышы. Узнікла крывавае міжсобіна, якая, вядома, скончылася не на карысць бедна-сабакі.

Ад зможы Лыска, грэзяс так, а ў дом не мог вярнуцца, цяпер жыве ён, небарак, на панадворку ў буды».

Так народнай казцы, якая вельмі мала чаго мае агульнага з «інтэрпрэтацыяй» Лужаніна, належаць зусім іншыя сэнсы.

Тым больш, што і персанажы лужанінскага «твору» зусім не фольклорныя. Дастаткова прынесці прыклад, каб пераканацца ў гэтым:

Сабака добры меў кажу, а кот — бязшчудноўны, а мыш — здэбаты праз мяжу кабат з ангорскай воўны.

У канцы Лужанін раскрывае сэнс казкі: Упала шмат на зямлю рос ад той сабачай страты, але ў народзе кажучы скрозь: «была ў сабаці хата».

Справядлівасці, бацьце, няма на гэтым свеце, на ім пануе гвалт, нахабства і «заможныя парсюкі». Выпадак абумоўлівае лёс чалавека. А праўда? Праўда — была ў сабаці хата». Вось да якога выводу прыводзіць чытача Лужанін, хаваючыся за прыпіску — «паводле народнай казкі».

У нумары 1—2 «Вожыка» за 1946 год Лужанін пад тым-жа псеўдонімам «Ал. Даведка» змясціў апавяданне «Сямейнае шчасце». Як і ў «Міжгародні салаяў», Лужанін у чорных фарбах падае савецкіх людзей, іхні быт, сямейныя адносіны. Для сваіх гумарыстычных практыкаванняў ён абраў на гэты раз работніка савецкага наркамата.

Падаям змест гэтай пісаніны. Работнік наркамата Мікіта Тараноўшчык запрасіў да сябе дамоў свайго сябра на рабоце.

Лужанін зноў праз кожную, нават другародную, дэталі пошла стаяцца да нашага жыцця:

«Працэпкаўшым добрая поўгадзіны на залітай вадой вуліцы, мы ступілі на ганак невялічкага дому».

«Рыпнуў ключ, і мы ўвайшлі ў душы, поўны кіслага паху калідорчык».

«Ты, брат, не зважай. Тут у нас парсючок жыве, — замармытаў Мікіта, — вядома, жывое стварэнне. Ад гэтага і пах».

«Але не паспеў я зрабіць і кроку, як пачуў, што за левую нагу мяне схапілі нейкія гострыя зубы, калашана маіх спячочных нагавіч распаўзлася ад калена да самага закарэшчу. Войкнуўшы, я адскочыў у бок, але ўслед за гэтым зубы пракусілі

маю другую нагу і расшматалі правую калашу».

Не абмяжоўваючыся апісаннем кватэры Тараноўшчыка, Лужанін падае яго жонку «Ласачку» ў выглядзе пачвары з гусінымі лапамі, якая вельмі разам з сабакам.

«... махнуўшы на нас рукою, вельмі падобнай да доўгай гусінай лапы, кінулася да сабакі:

«Бедны мой! Гэтак цябе скрыўдзілі! — І яны завылі ўдаві».

Гэтак-жа брудна пададзены і дзеці Тараноўшчыка:

«У гэты час з другога пакою вышлі дзве босыя дзвюччыны, у адных кашулях».

«Дык гэта з вас наш Жэўжык нагавічым здымаў? — важна запыталася адна, працягваючы мне ніякую лапку. — А мы з Надзвядзі думалі, што гэта мама тату б'е».

Тараноўшчык знікае і падаўся да вакна Там наперад высунулася меншад, Надзвядзі і сказала:

«Давай шукеркі».

Для гэтага я быў зусім не падрыхтаваны і трыкі разавы рот, каб паабяцаць на другі раз цэлы пудзлак, як дзвюччыны, зварнуўшыся да сястры, прамавіла:

«Ну і госці! Адно дзярмо! Зараз будзе піць свай паўлітра, а яма, каб дзвючцыну цукерку прынесці. Але трасуца мама дасць ім закуську».

Да ванітавання агідна пісаніна і на гэтым не канчаецца.

Пачынаецца п'янка. У пакоі з'яўляецца сястра жонкі Тараноўшчыка Рума, якая, даведваючыся, што госць халасцік, адразу рашае выйсці за яго за муж. П'янка разгарэлася. Па адсянню Лужаніна, кватэра работніка наркамата выглядае нейкім багатым прытонам.

«...Хмурая ранаца выглядала ў пакоі, калі я прачнуўся; на падэшцы ля мяне спачывала нейкая фуксудалачная галава. Жанчына Гэта была Рума».

Сябра Тараноўшчыка быў кінуўся ўцякаць, але яго спыніў сабака, і Рума загаласла з ложка:

«Вось яны, цяперашнія мужчыны! Абніславі і наўцёкі!».

Праз гадзіну сябра Тараноўшчыка пачаў афармляць вяселле. А праз некалькі дзён, прышоўшы дамоў, ён чуў ля дзвядзёр прагавы голас Румы:

«Прач, нікчэмная п'яніца, ідзі туды, адкуль прышоў».

Якімі нікчэмнымі і брыдкімі выглядаюць савецкія людзі ў пошлых пісаннях Лужаніна, Тараноўшчык і яго сябра на наркамату — бязгледзвыя п'яніцы-абываталі, Жонка Тараноўшчыка і яе сястра — агідная пачвары, яго дзеці — нейкія бясаногія жабрачкі. Лужанін дайшоў да таго, што прымусяў савецкага работніка жыць сумесна з свіннямі. Нахабна аплюваюцца наша сям'я і побыт: аўтар за адну гадзіну жэніць сябра Тараноўшчыка з вядомай жанчынай і г. д. і г. д.

На агульным сходзе пісьменнікаў г. Мінска, дзе абмяркоўваўся даклад тав. Жданова аб часопісах «Звязда» і «Ленінград», рэзкі крытыкавалі вышэй адзначаныя «апавяданні» М. Лужаніна. Аднак, Лужанін не прызнаў тады сваіх памылак.

Можна толькі ззіўляцца, як «Міжгародні салаяў», «Вечная нэгуда» і «Сямейнае шчасце» — гэтыя пошлыя творы — маглі з'явіцца на старонках «Вожыка».

А. ЗАРЫЦКІ,
А. ВЯЛЮГІН.

Беларускія кампазітары да 30-годдзя савецкай улады

Беларускія кампазітары сустрэнуць 30-годдзе савецкай улады новымі творами. Заслужаны дзеяч мастацтва Я. Цікоці піша сімфонію № 3 і балет на сучасную тэму. Ім навава перапрацоўваецца таксама 4-ы акт оперы «Алеся». Сімфонію № 2 закончыць кампазітар П. Падкавыраў.

Заслужаны дзеяч мастацтва А. Багатыроў напісаў новую санату для скрыпкі і фортапіяна і цяпер працуе над аркестраўкай свайой оперы «Надзея Дурана».

Кампазітар Д. Лукас піша оперу на савецкую тэму «Песня аб шчасці» (лібрэта М. Клімковіча) і рэвіем на тэст Янікі Купалы.

Над операй «Машэка» працуе Р. Пукст. Ён рыхтуе таксама зборнік беларускіх хораў і новых рамансы на тэксты беларускіх паэтаў.

Оперу «Андрэй Касцюка» (лібрэта П. Глебкі) скончыць да 30-годдзя Кастрычэнік М. Алалаў.

Над новымі творами працуюць кампазітары Н. Сакалоўскі і Д. Камінскі.

„Беларусь“ № 11-12

Вышаў у друку часопіс «Беларусь» № 11-12. У ім надрукаваны даклады тав. А. А. Жданова на ўрачыстым пасяджанні Маскоўскага Савета 6 лістапада 1946 года, артыкулы Я. Коласа «Пад сонцам Сталінскай Канстытуцыі», І. Чымбурга «Абарона і абгрунтаванне таварышам Сталіным тактычных асноў большэвіцкай партыі», новыя вершы Максіма Танка — «Рэкавая вайна», «На Наваградскай гары», «Эпітафія», «На Мядзельшчыне», вершы А. Вялікі «Чалавек-слава», М. Гамолкі «Бюль куранты», М. Засіма «Маці».

У Шахаўца «Напаставанні», пераклады вершаў Н. Някрасава «Свабода», «Нязжатая палоска» і «Зялёны шум», Максіма Рыльскага «Ліст да роднага краю», «Свята», урывак з п'есы М. Клімковіча «Георгі Скарына», урывак з рамана К. Чорнага «Вялікі дзень», апавяданні А. Ганчара «Мудры камень» і І. Грамовіча «Яна з характарам», нарыс Я. Брыля «Нёманскія казакі», артыкулы С. Майхровіча «Канстанцыя Буяла», Я. Казека «Класічны твор Беларускай прозы» (аб апавесці З. Бядулі «Салавей»), успаміны Ул. Луцвічэ пра З. Бядулю, рэцэнзія У. Агіевіча на апавесць М. Садковіча і В. Львова «Георгі Скарына» і інш.

Ансамбль песні і танца Цэнтральнага дома дзяцей чыгуначнікаў (мастакі кіраўнік С. Дунаеўскі) паказаў юнаму глядачу Масквы свой першы оперны спектакль «Джанат» (музыка Л. Шварца, лібрэта Э. Агнэцэ, пастановка народнага артыста СССР Р. Сманова, мастак П. Вільямс).

«Джанат» — гэта казка аб мужнасці і дружбе. У ёй расказваецца пра смелага хлопчыка Алеся, які вызваў сваю маленькую сястру Надзейку з палону пачвары Ліхаглаза. Хлопчыку дапамагаву ў гэтым дзвюччыка Джанат, якая сплятае з бавоўны цудоўную пуцяводную нітку для Алеся, а затым разбурае злыя чары Ліхаглаза, што зачаравалі Надзейку.

«Джанат» выконваецца самімі дзецьмі (у ёй толькі адна «дарослая» роля — дзед-казачнік). У спектакль уключаны беларускія і узбекскія народныя танцы.

Яшчэ больш выразна ідэя вернасці айчыне падкрэслена ў «Тарас Бульбе».

Калі Янелек ведамаў Тарасу аб тым, што Андрэй перайшоў на бок польскай шляхты, Тарас выпашіў шаблю, каб пакараць Янелека за паклён на сына. Але, убачыўшы сына на чале польскага атрада, закрываў:

«Як? Сваіх? Сваіх, чортаў сын, сваіх беш!».

Для здрадка ітасці быць не можа. «Я цябе нарадзіў, я цябе і заб'ю!».

Потым доўга глядзеў на мёртвага сына і з агідай сказаў:

«Загінуў! Загінуў! Бяспасуна, як подлы сабака!».

У імя бацькаўшчыны, яе свабоды героі апавесці Гоголя перыць вялікіх злёккі і мукі. Бацькаўшчына — перш за ўсё. Такі дзвіз пісьменніка.

Пісьменнік быў шчырым патрыятам і рашуча выступаў супраць танага патрыятызма Кукольніка, Булгарына і афіцыйнай дзяржаўнасці. Уся творчасць геніяльнага мастака слова прасякнута глыбокім патрыятызмам, любоўю да народа і айчыны. У мінулым Расіі яго захапілі людзі, што ўваблялі ў сабе лепшыя рысы рускага народа. Да такіх людзей пісьменнік далучаў Ламаносова, Пушкіна, дзеясніц якіх вельмі высока цаніў.

Палымная любоў да народа і бацькаўшчыны, бязмежная вера ў светлую будучыню натхняла Гоголя на напісанне вялікіх твораў. Гоголь — мастак-рэаліст — будзіў рэвалюцыйную думку, хаця, як мыслені, не жадаў і баяўся гэтага.

В. І. Ленін высока ацэньваў творы Гоголя і лічыў яго імя дарагім «кожнаму сумленнаму чалавеку на Русі» (Ленін, т. XVI, стар. 132).

М. ВОЙТКА.

Дзіцячая выяўленчая творчасць

Дзіцячая выяўленчая творчасць мае спецыфічны асаблівасці. У той час, як мастак піша свой твор пры наяўнасці прафесійнальных ведаў і можа свае пачуцці падпарадкаваць свайму навыву і розуму, юны мастак творыць на аснове аднаго толькі неспрэчнага ўражання і ўспрымання навакольнага асяроддзя.

У першыя гады навучання юны мастак з асаблівай адданасцю і сумленнем працуе над малюнкам, не звязваючы на тое, што яго малюнак мае шмат тэхнічных і мастацкіх заган.

Пазней, разам з развіццём свядомасці і густу, вучыць пачынае звужацца, што для выяўлення свай дзяду і свайго настрою ў мастацкім творы, неабходна мець шмат умення і ведаў. Гэта прыводзіць яго да крытыкі сваіх здольнасцей. Часта бывае і так, што адсутнасць належнага кіраўніцтва дзіцячай творчасцю прыводзіць да знікнення жадання ў старэйшых дзяцей займацца малеваннем.

Вось чаму амаль усе дзеці маладзейшага ўзросту малююць, у той час як старэйшыя перастаюць, і толькі зусім значная колькасць найбольш здольных прадаўжае з захапленнем займацца гэтай справай.

Асабліва дзіцячай творчасці сведчаць аб тым, што трэба сістэматычна займацца мастацкай асветай дзяцей з самага ранняга ўзросту і да поўнай іх самастойнасці.

Мастацкая асвета нашых дзяцей з'яўляецца спрыяльнай глебай для росту юных талентаў і сродак іх ідэйнага выхавання. У гэтай справе вялікую ролю адыгрываюць

ханням — абрусам, кашулі, ручнікі, падушкі, упрыгожаныя нацыянальным арнаментам.

На выстаўцы ёсць нашыя мурты, зюльміястрацы да літаратурных твораў «Казка аб рыбку і рыбіцы», «Кані. Гербукоў і інш. Шмат пейзажаў намалявалі дзеці з натуры ў час экскурсіі ў Беларускае падпарадкаванае свайму навыву і розуму, юны мастак творыць на аснове аднаго толькі неспрэчнага ўражання і ўспрымання навакольнага асяроддзя.

У першыя гады навучання юны мастак з асаблівай адданасцю і сумленнем працуе над малюнкам, не звязваючы на тое, што яго малюнак мае шмат тэхнічных і мастацкіх заган.

Пазней, разам з развіццём свядомасці і густу, вучыць пачынае звужацца, што для выяўлення свай дзяду і свайго настрою ў мастацкім творы, неабходна мець шмат умення і ведаў. Гэта прыводзіць яго да крытыкі сваіх здольнасцей. Часта бывае і так, што адсутнасць належнага кіраўніцтва дзіцячай творчасцю прыводзіць да знікнення жадання ў старэйшых дзяцей займацца малеваннем.

Вось чаму амаль усе дзеці маладзейшага ўзросту малююць, у той час як старэйшыя перастаюць, і толькі зусім значная колькасць найбольш здольных прадаўжае з захапленнем займацца гэтай справай.

Асабліва дзіцячай творчасці сведчаць аб тым, што трэба сістэматычна займацца мастацкай асветай дзяцей з самага ранняга ўзросту і да поўнай іх самастойнасці.

Мастацкая асвета нашых дзяцей з'яўляецца спрыяльнай глебай для росту юных талентаў і сродак іх ідэйнага выхавання. У гэтай справе вялікую ролю адыгрываюць

на выстаўцы глядач знаёміцца з малюнкамі здольных юных мастакоў. Вось малюнкі Я. Шыбіява. Яму ўсяго толькі аднаццаць год, але яго малюнкі шквалі вольце свай дзяду і свежая пачуццямі леру. Ёсць у Шыбіява і кампазіцыйныя малюнкі «Расстрэл» і «Пакарэнне Зой-нехапе яшчэ тэхнічна дасканаласці. А прымытнымі сродкамі юны мастак выяўляе шмат выдумкі і фантазіі.

Падобнымі якасцямі вызначаюцца і малюнкі Л. Тройцкага «Каштоўныя пакладжы» і «Навука», М. Данцага «Поліскага «Наступленне», М. Данцага «Поліскага братаў Ігнатых», Валюшкіна «Сцяпана і Ігнатых», Рубаева «Дзень вызвалення», П. Рубана «Наступленне Савецкай Арміі», Пяфілаўцаў і інш.

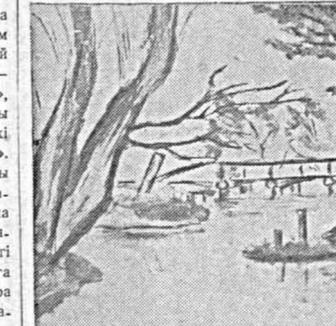
Вялікі раздзел на выстаўцы займае стайкае вышыванне выхаванцаў спецыяльнага дзіцячага дзіцячага дома Магілёўскага і Родскага, Вазыньскага і Асблыва дасканалыя мастакі абрусі Н. Рылавай і Н. Самары. Выхаванак Магілёўскага спецыяльнага дзіцячага дома з'яўляюцца туды ж садова Ж. Сільванко і З. Сідарчык.

Вылучаюцца рэсурсавы, А. зурнавай, М. Вярбоўскага, Е. Бабіч, М. Круціч, Б. Сінільнікавай, Г. Равановіч, Г. Селіванко, Ж. Раманенка, Ж. Ко, В. Каданчанскай.

На выстаўцы адсутнічае разьба, малюнкі маслам, аплікацыі, макеты, макет утугале, пяром, афарбаванымі камамі крэйдлы, клевавай і анілінавай фармацыі. Адсутнасць малюнкаў такога парадка дазваляе ў поўнай меры меркаваць аб асяродку і здольнасцях дзяцей. Большэвіцкіх малюнкаў выкананых рэалію, а гэты від жываці, як вліччыцца адным з найбольш значных і патрабавальных спрыткаванасці і навыву.

На выстаўцы недастаткова паказана частка гуртоў выяўленчага мастацтва ў сельскай і раённай рэспублікі.

П. ГЕРАСІМОВІЧ

Мосцік у запаведніку. Малюнак вучанца 7-га класа Людмілы Ізмайлавай. Фотарэпрадукцыя Г. Бугаевіч.

выстаўкі дзіцячай выяўленчай творчасці. Арганізаваная ЦК ЛКСМБ і Міністэрствам асветы БССР у Дзяржаўнай карцічнай галерыі Усебеларуская выстаўка дзіцячай выяўленчай творчасці з'яўляецца навамай карыснай мерапрыемствам у справе наладжвання мастацкай асветы нашай моладзі.

У акавельных пейзажах дзеці імкнучыся паказаць веліч і прыгажосць прыроды нашай Радзімы, а ў тэматчных малюнках выявіць сваё захапленне гераічнымі падвiгамі Савецкай Арміі ў Вялікай Айчыннай вайне.

З вялікай стараннасцю і любоўю выхаваны дзецьмі — выхаванцамі спецыяльнага дзіцячага дома ў Мясціслаўскай школы глы-

на выстаўцы адсутнічае разьба, малюнкі маслам, аплікацыі, макеты, макет утугале, пяром, афарбаванымі камамі крэйдлы, клевавай і анілінавай фармацыі. Адсутнасць малюнкаў такога парадка дазваляе ў поўнай меры меркаваць аб асяродку і здольнасцях дзяцей. Большэвіцкіх малюнкаў выкананых рэалію, а гэты від жываці, як вліччыцца адным з найбольш значных і патрабавальных спрыткаванасці і навыву.

На выстаўцы недастаткова паказана частка гуртоў выяўленчага мастацтва ў сельскай і раённай рэспублікі.

П. ГЕРАСІМОВІЧ

Наш календар

А. П. БАРАДЗІН
(Да 60-годдзя з дня смерці)

27-га лютага 1947 года споўнілася 60 год з дня смерці аднаго з найвялікшых прадаўцаў рускай музыкі Аляксандра Парфіравіча Барадзіна.

Будучы адным з найбольш яркіх паслядоўнікаў музычных традыцый Глінкі, у свай творчасці А. П. Барадзін выявіў выключную самастойнасць у сваёй асаблівасці мелодыі рытма